

Aftenposten

Slagene om Nordmarka

Aftenposten Aften

- 29.09.2006

- Side: 20

- Seksjon: NYHETER

- Del: 1

Forfatter: Lundgaard Hilde

Emne: Oslomarka|Litteratur|Intervju

Marka er stedet vi søker fred og ro. Men dramatikken har til tider vært stor mellom trærne. Tallak Moland har skrevet den aller første boken om Nordmarkas historie og oppsummerer både kamp og trusler. HILDE LUNDGAARD OLAV URDAHL (foto)

- Hit gikk det kjørevei. Turfolket kunne bli kjørt med hest og vogn, og så gikk de herfra.

Historiker Tallak Moland står på p-plassen ved Hammeren i Maridalen og peker oppover Skjersjøelva. Her lå innfallsporten til den store, mystiske Nordmarka da de første turistene dukket opp rundt 1870.

- Før den tid hadde besøkende hatt med seg fiskestang eller borse og hatt et nyttig ærend. Nå kom skildringer fra folk som bare «flakket omkring» i naturen for fornøyselsens skyld.

Altså begynnelsen på det som har gjort Nordmarka til landets desidert mest kjente og brukte rekreasjonsområde. Som regjeringen nå vil lage en egen lov for å beskytte.

Hele historien. Men historien om marka handler om mer enn byfolk på tur. Den handler om enorme verdier i form av tømmer, vannressurser og eiendommer. Om husmenn og adel. Om ødeleggende utbyggingsplaner. Og ikke minst friluftsfolkets kamp mot moderne skogbruk og utbyggingskåte politikere.

Tallak Moland har samlet alt mellom to permer. Boken «Historien om Nordmarka» er ikke den første boken om Marka, men den første som tar for seg Nordmarkas samlede historie

- Det fantes masse Nordmarksstoff som ikke var skrevet. Arbeidstittelen min var «Byen, baronen og bygda». Det er de tre store aktørene i markas historie, sier han, og definerer «baronen» som rekken av skogeiere i dynastiene Anker, Wedel Jarlsberg og til slutt Løvenskiold.

«Bygda», er de fastboende, stort sett husmenn og leilendinger, som sørget for at tømmeret ble både hugget og fløtet. Svært lenge lå folketallet stabilt på rundt 250 mennesker. Først etter krigen har det stupt dramatisk.

- Byen har hele tiden ligget der som en litt fjern nabo som stadig har brydd seg. Først for å skaffe drikkevann og vann til bedrifter på 1800-tallet, etter hvert med dramatiske planer om veier, jernbaner og kraftverk. I nyere tid har vi sett en eneste sammenhengende kamp mellom utbyggere og markavenner.

Demonstrasjoner. Engasjementet for skogen er ikke nytt.

Demonstrasjonstoget i november 1946 mot høyspentledningen gjennom marka var det største i Norge i på hele 1900-tallet. Ifølge Aftenposten var 30 000 mennesker samlet foran rådhuset da formannskapet tok sin beslutning.

Politikerne snudde ikke - og høyspentgaten går i dag som et åpent sår fra Hønefoss til Gaustad.

I boken viser han flere kart over veiplaner som kan få markavenner til å fryse på ryggen. For eksempel ivret ordførerne på Hadeland så sent som i 1965 for en firefelts motorvei fra Maridalen til Nittedal.

I 1962 ville vannverkssjefen i Oslo demme opp Bjørnsjøen 28 meter. I så fall måtte bollene på Kikutstua vært servert med dykkerdrakt. Planene ble trukket etter høylytte protester fra friluftsfolk. Ifølge Moland er det derimot

ren flaks at Gjøvikbanen ikke ble lagt så langt til skogs at det kunne vært stasjoner på Bjørnholt og Hakloa.

- Først på 70-tallet vedtok Oslo kommune ikke å bygge i marka. Etter det ble Løvenskiold den store fienden og skogsbilveier og moderne skogsdrift kampsakene.

Og på 70-tallet nådde markakampen virkelig kokepunktet. Leserinnleggene haglet. Langhårede demonstranter la seg i tettleir ala Mardøla for å hindre bygging av nye veier, mens forskere og jurister produserte bunker med rapporter om miljøkonflikter og vernespørsmål.

Egen lov. - I ti år ble det arbeidet med en egen lov og en flerbruksplan for marka. I 1981 la regjeringen Willoch begge deler i skuffen, fastslår Moland, som har gitt tiårene etterpå overskriften «stillheten etterpå».

- Men nå har Stoltenberg hentet frem forslaget om en egen lov for Oslomarka igjen. Er marka sikret en gang for alle?

- Marka har aldri vært sikret og vil aldri bli sikret. Verneforkjemperne må alltid ha høy beredskap hvis den skal unngå at biter av Marka blir utbygget. Noe en kan lære av historien om Nordmarka er at ting kan endre seg raskt. Tidligere fiender kan bli venner. Nye allianser kan oppstå. Vi har hatt to tiår uten de helt store konfliktene. Dette kan fort endre seg. Sier Moland. Og lar blikket vandre utover en fredelig Maridal. hilde.lundgaard@aftenposten.no

Viktige år i Nordmarka 1649 Johan Garmann fikk enerett på å fløte tømmer ned i Maridalsvannet etter å ha kjøpt disse skogene fra kongen. 1760

Begrepet Nordmarken brukes for første gang - på et kart. 1871 Turguide for Nordmarka publisert. Flere byfolk søker innover på stiene. 1876

Akerselvens Brugseierforening overtar rettighetene over vannressursene i Nordmarka. Dammer bygges. 1890 Skikart over Nordmarka utgitt.

Skiløperne øker i antall. 1895 Plan om jernbane gjennom sentrale deler av Nordmarka blir nedstemt i Stortinget. 1934 Plan om veier og kraftlinjer gjennom Nordmarka. 1938 Markagrensen avmerket i bokverk om

Oslomarka. 1946 Demonstrasjon mot kraftlinjer gjennom Nordmarka. 1965

Friluftsrådet lager en detaljert Markagrense. 1971 Demonstrasjon mot veibygging ved Spålen. 1975 Siste året det fløtes ned til Maridalsvannet.

1976 Flerbruksplan for Oslomarka legges fram. 1995 Katnosa/Spålen blir vernet.

Bildetekst: Tallak Moland bodde flere år på Hakloa mens han skrev historien om Nordmarka. Her langs Skjersjøelva i Maridalen gikk innfallsporten for de aller første byfolkene som trengte inn i de dype skoger. I november 1946 gikk Oslofolk mann av huse for å protestere mot den planlagte høyspentledningen gjennom marka. Demonstrasjonen samlet 30 000 mennesker og var den største i Norge på 1900-tallet. Men protesten var forgjeves og høyspentgaten ligger der. FOTO:

ARBEIDERBEVEGELSENS ARKIV OG BIBLIOTEK På 70-tallet rykket demonstrantene inn i marka med telt og langt hår. Her i protest mot veibygging ved spålen i 1971. FOTO: SCANPIX

©Aftenposten

